

Mgr. Antonín Mládek, Ph.D.

Zapojování České republiky do záchranných operací a poskytování humanitární pomoci do zahraničí

INFORMACE

Kompetence a formy pomoci

Do mezinárodních záchranných operací (MZO) se může Česká republika zapojit v případě:

- ☐ mimořádných událostí (MU) v zahraničí
- ☐ poskytování humanitární pomoci (HP) do zahraničí.

Plnit úkoly v této oblasti je kompetentní ministerstvo vnitra (MV) v součinnosti s ministerstvem zahraničních věcí (MZV). Po dohodě s MZV rozhoduje MV jak o humanitární pomoci, kterou poskytuje ČR do zahraničí, tak o zapojení do mezinárodních záchranných operací.

Zapojení ČR do MZO v případě vzniku MU v zahraničí může mít následující formy:

- ☐ vyslání záchranné jednotky (ZJ) pro provádění záchranných prací (ZP) nebo k hašení požárů,
- ☐ vyslání odborníků,
- ☐ poskytování odborných informací,
- ☐ poskytování humanitární pomoci.

Vyslání ZJ pro provádění ZP nebo k hašení požárů

Pokud bude poskytnuta tato tzv. pomoc záchranná, bude do zahraničí vysílána ZJ. Do ZJ mohou být do povolání:

- ☐ příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR (HZS), odborně a zdravotně k tomu způsobilí,
- ☐ členové dalších složek integrovaného záchranného systému (IZS),
- ☐ odborníci zapsaní do dokumentu Seznam odborníků z řad příslušníků a zaměstnanců HZS (seznam vede MV),
- ☐ odborníci zapsaní do dokumentu Seznam dalších odborníků, jež lze zařadit do ZJ vysílané do zahraničí (seznam vede MV).

Pod pojmem *další složky IZS* lze chápat složky IZS, jejichž členění je upraveno obecně závazným právním předpisem (§ 4, zákona č. 239/00 Sb.). Další odborníky lze vytipovat především mezi profesionály a dobrovolníky, kteří jsou v těchto složkách IZS zařazeni.

Další složky IZS jsou členěny takto:

- ☐ další základní složky IZS,
 - jednotky požární ochrany (PO) zařazené do plošného pokrytí okresu jednotkami PO,
 - zdravotnická záchranná služba (ZZS),
 - Policie České republiky (PČR),

- ❑ ostatní složky IZS,
 - vyčleněné síly a prostředky (SaP) ozbrojených sil (OS),
 - ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
 - ostatní záchranné sbory,
 - orgány ochrany veřejného zdraví,
 - služby havarijní, pohotovostní, odborné a jiné,
 - zařízení civilní ochrany (CO),
 - neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (ZLP).

Vyslání odborníků

Odborníci, kteří mohou být povoláni k MZO při MU v zahraničí jsou vybíráni mezi příslušníky a zaměstnanci HZS. Další skupinu potenciálních účastníků MZO - odborníků tvoří osoby zařazené na MV do Seznamu dalších odborníků, které lze zařadit do ZJ vysílané do zahraničí.

Vybraní odborníci mohou být vysláni do zahraničí také samostatně. Tito odborníci mohou být také využiti pro poskytování odborných informací a pro komunikaci se zahraničními ZJ nebo se zahraničními odborníky. Jedná se v podstatě o tzv. pomoc poradenskou

Poskytnutí humanitární pomoci

Humanitární pomoc do zahraničí lze poskytnout k:

- ❑ uspokojování základních životních potřeb obyvatelstva
- ❑ obnově území postiženého MU.

Tuto pomoc lze poskytnout jednak v podobě tzv. materiální pomoci (materiálního daru), která je potřebná buď z hlediska vlastní analýzy, případně je vyžádána přijímací stranou. Další možností je tzv. finanční pomoc a to jak českým tak mezinárodním organizacím, které v postižené zemi působí. Finanční pomoc lze poskytnout také přímo příslušným orgánům postižené země.

Organizace pomoci do zahraničí

Mezinárodní záchranné operace

Rozhodování vlády ČR o poskytnutí pomoci v rámci MZO bude vycházet ze dvou zásad:

- ❑ Rozhodujícím hlediskem pro poskytnutí pomoci ČR budou potřeby postižené země, které budou vyjádřeny v oficiální žádosti příslušné vlády.
- ❑ Při stanovení formy a objemu pomoci bude vláda ČR zvažovat jak potřeby postižené země, tak možnosti ČR dané výší rozpočtových prostředků vyčleněných pro MZV ve finanční rezervě na humanitární pomoc v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa; v současnosti cca 30 mil Kč.

Rozhodovací proces:

- ❑ Informace o závažné MU v zahraničí (obdrží MV, MZV).
- ❑ Konzultace MV a MZV ve spolupráci se Správou státních hmotných rezerv (SSHR), případně s dalšími ústředními správními úřady (ÚSÚ), technicky je připravován způsob poskytnutí pomoci, informováni jsou předurčené SaP.

- ☐ Vyhodnocení situace, posouzení vhodnosti a možnosti poskytnout pomoc, posouzení případné žádosti postižené země o pomoc, příprava podkladů pro rozhodnutí vyslat ZJ (MZV, MV).
- ☐ Rozhodnutí ministra vnitra a ministra zahraničních věcí o poskytnutí pomoci, aktivace předurčených SaP, svoz specialistů, příprava ZJ k vyslání, soustředování materiální pomoci.
- ☐ Přeprava ZJ nebo materiální pomoci na místo určení.
- ☐ Zapojení ZJ do organizovaných záchranných prací a předání materiální pomoci určeným organizacím v zahraničí.

Humanitární pomoc do zahraničí

Humanitární pomoc do zahraničí je možno poskytnout formou:

- ☐ věcných prostředků,
- ☐ finančních prostředků,
- ☐ služeb,
- ☐ speciálních prací.

Humanitární pomoc do zahraničí je poskytována výhradně dobrovolně a bezplatně. Poskytují ji na základě výzev nebo z vlastní iniciativy a to formou nabídek:

- ☐ orgány státní správy,
- ☐ orgány územních samosprávných celků,
- ☐ právnické osoby,
- ☐ podnikající fyzické osoby,
- ☐ nevládní organizace,
- ☐ sdružení občanů,
- ☐ skupiny osob,
- ☐ jednotlivci.

Přehled nabídek na jedné straně a požadavků na HP na straně druhé vedou:

- ☐ státní orgány,
- ☐ orgány územních samosprávných celků,
- ☐ humanitární organizace.

Důležitá role je dána humanitárními organizacím, které na základě aktuálních požadavků ze zahraničí konají sbírky pro HP. Z těchto sbírek je HP soustřeďována ve skladech organizačních složek státu. Pokud je to účelné, lze v konkrétním případě a to z důvodu účelnosti, soustředit HP ve skladech humanitárních organizací.

Významným orgánem státní správy, který vytváří zásoby pro humanitární pomoc je SSHR. Zásoby pro humanitární pomoc jsou nedílnou součástí systému nouzového hospodářství a SSHR je vytváří v systému státních hmotných rezerv (SHR). Zabezpečení pomoci do zahraničí.

Finanční zabezpečení

V rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa je vytvořena finanční rezerva na humanitární pomoc. Veškeré náklady spojené se zapojením ČR do MZO jsou hrazeny z této finanční rezervy a to prostřednictvím MZV. Ministerstvo zahraničních věcí uhradí složkám IZS, jejichž příslušníci se podílí jako členové ZJ na MZO, určené hmotné zabezpečení pro tyto příslušníky.

Hmotné zabezpečení

Členové ZJ vysílané do zahraničí jednotlivými složkami IZS jsou odpovídajícím způsobem zabezpečeni. V okamžiku zapojení ZJ do MZO zabezpečují jednotlivé složky IZS pro svoje příslušníky:

- ☐ finanční náhrady
- ☐ pojištění léčebných výloh pro cesty a pobyt v zahraničí
- ☐ očkování.

Náklady s tím spojené uhradí také MZV.

Technické zabezpečení

Záchranná jednotka bude vybavena pro MZO dopravními a technickými prostředky, kterými disponují především Ministerstvo vnitra a jeho součást Hasičský záchranný sbor ČR. Další prostředky (včetně speciálních dopravních prostředků, těžkých ženiijních strojů a speciální techniky) mohou poskytnout již jmenované další základní složky IZS a ostatní složky IZS.

Příslušníci HZS zařazení do ZJ budou vybaveni standardní technikou, včetně dopravních prostředků a prostředků logistického zabezpečení.

Technické zabezpečení umožní:

- ☐ vyhledávací a záchrannou činnost ze zříčených budov,
- ☐ hašení požárů,
- ☐ záchranné práce při povodních.

Příslušníci PČR budou doplňovat ZJ o specialisty vybraných profesí a tomu bude odpovídat jejich zabezpečení dopravními prostředky a technikou. Jedná se především o následující profese:

- ☐ pyrotechnici,
- ☐ potápěči,
- ☐ psodvi,
- ☐ specialisti schopní práce v podvěsu vrtulníku,
- ☐ letecká služba.

Ministerstvo zdravotnictví bude nasazovat v případě hromadných neštěstí nebo katastrof příslušníky ZZS, hygienické služby (HS) a týmy lékařských specialistů (Trauma-team ČR)

s odpovídajícím technickým vybavením, včetně dopravních prostředků upravených pro transport raněných. Hmotnost mikrobuse ve zdravotnické verzi se vestavbou zvyšuje cca o 500 kg.

Ministerstvo obrany může poskytnout složky AČR k záchranným akcím v zahraničí. Především se jedná o vojenské záchranné útvary (VZÚ). Pro nasazení do MZO je v současnosti vyčleněna **75. záchranná a výcviková základna Olomouc**.

Prvořadým úkolem VZÚ je provádění záchranných a dalších neodkladných prací. Tyto práce tvoří komplex specializovaných činností k poskytnutí masové a všestranné pomoci postiženému obyvatelstvu a k vytváření nezbytných podmínek pro jeho přežití. Vyslán může být celý VZÚ, případně jeden jeho záchranný a vyprošťovací odřad s průzkumným družstvem (cca 50+4 příslušníků).

K dispozici má VZÚ jak veškerou potřebnou techniku, tak také kompletní logistické zabezpečení. To by mohlo být za určitých předem stanovených podmínek využito v případě nutnosti také pro další složky působící v ZJ. Kromě toho může AČR nasadit další speciální techniku, která není ve výbavě u VZÚ.

Další speciální techniku lze ve specifických případech zabezpečit smluvní cestou od jednotlivých provozovatelů (právnických a fyzických osob).

Zabezpečení přepravy (přesunu)

Za základní kritérium pro stanovení způsobu přepravy (přesunu) určených sil a prostředků (SaP) do mezinárodních záchranných operací a při poskytování humanitární pomoci do zahraničí je považováno místo určení (nasazení ZJ) a tomu odpovídající vzdálenost přepravy (přesunu). Na základě získaných údajů bude rozhodnuto o dopravní cestě, která pro přepravu (přesun) využita.

Určitým vodítkem pro plánování přepravy (přesunu) a pro stanovení dopravní cesty mohou být následující východiska, která však nejsou jednoznačná:

Vzdálenost do 1000 km vyslání ZJ pozemní cestou.

Vzdálenost nad 1000 km vyslání ZJ letecky.

V případě vzniku MU v zahraničí, např. v příhraničním pásmu, bude žádoucí využít vybranou leteckou techniku (vrtulník, malé dopravní letadlo) i na mnohem kratší vzdálenosti.

Pro přepravu (přesun) určených SaP lze využít dopravní prostředky a odpovídající dopravní cestu dopravy:

- ☐ silniční po pozemních komunikacích
- ☐ železniční po železniční dráze
- ☐ letecké
- ☐ vodní (vnitrozemské, námořní) po vodní cestě
- ☐ kombinované.

Pozemní přeprava umožní přesun velkého množství techniky, materiálu a osob a to v podstatě bez omezení. Pro přepravu po pozemních komunikacích by ZJ využila vlastní dopravní prostředky, kterými bude vybavena. Pro přepravu po železniční dráze bude využita kapacita státní organizace České dráhy (ČD). Příslušníci ZJ včetně vybavení budou přepraveni železničními osobními a nákladními vozy na místo určení.

Leteckou přepravu by zajišťovala AČR. Na kratší vzdálenost a při přepravě menšího počtu osob pouze s osobním vybavením a bez techniky lze využít vrtulník MI-17, případně dopravní letadlo AN-26. Při využití dopravního letadla TU-154 lze kalkulovat se ZJ o počtu max. 25 osob s veškerým potřebným materiálním vybavením, ale také bez techniky. Přeprava ZJ s veškerým vybavením a technikou by vyžadovala pomoc spojenců speciálními vojenskými dopravními letadly C-130 Hercules, případně C-5 Galaxy.

Přeprava po vodní cestě je málo pravděpodobná vzhledem k tomu, že jeden ze základních předpokladů efektivity pomoci při MZO je včasné nasazení ZJ. Přesto bude i tento způsob přepravy v některých specifických případech možný a to především ve fázi obnovy.

Kombinace jednotlivých druhů přepravy bude využívána vždy kdy to bude pro organizátory MZO výhodné.

Současný stav řešení dané problematiky

Česká republika nemá v současné době k dispozici ucelený dokument, který by byl závaznou normou pro plánování a zabezpečování přepravy do zahraničí v případě účasti ČR na MZO.

Ministerstvo dopravy a spojů (MDS) zpracovalo ve spolupráci s ministerstvem obrany (MO) Návrh systému plánování a zabezpečování přepravy občanů, jednotek a prostředků do postižených zemí v rámci mírových a záchranných operací a humanitární pomoci (dále jen návrh). Bezpečnostní rada státu (BRS) vzala na svém zasedání dne 30. 10. 2001 návrh na vědomí a souhlasila s tím, aby Národní centrum pro koordinaci přesunů a dopravy ozbrojených sil (NCKPD OS) bylo mj. koordinátorem pro plánování a zabezpečování přeprav požadovaných pro MZO.

Návrh byl zpracován s cílem poskytnout základní informace nutné pro plánování, organizaci, zabezpečení a realizaci mezinárodních přesunů a přeprav. Systém nezahrnuje zabezpečování přepravy k zabezpečení záchranných a humanitárních operací zabezpečovaných přímo jednotlivými resorty s využitím již uzavřených dvoustranných ujednání. Návrh byl zpracován na základě dosavadních zkušeností z přesunů a přeprav s cílem zajištění jejich hladkého průběhu, k zajištění celního řízení, pasového odbavení přepravovaných osob a zásilek a k zamezení vzniku závad a nedostatků v průběhu přesunů a přeprav.

Součástí návrhu jsou mj. zásady obsažené v předpisech NATO z oblasti vojenské dopravy - AMovP-1 až AMovP-4 (STANAG 2454, 2455, 2456 a 2468). Návrh zahrnuje postupy, bez jejichž znalostí a přísného dodržení při přesunech a přepravách do spojeneckých států se nelze obejít, a proto bude závazný pro všechny odesílatele přesunů a přeprav.

Rozhodovací proces:

- ☐ Rozhodnutí o poskytnutí pomoci (MZV, MV).
- ☐ Žádost MV (orgánů MV) o zabezpečení (projednání) přepravy s upřesněním požadavku po jednotlivých druzích dopravy a jednotlivých termínech zahájení a ukončení přepravy.
- ☐ Projednání a zabezpečení přepravy (NCKPD OS).
- ☐ Vyrozměnění objednatele (MV) o způsobu zabezpečení přepravy a o podmínkách přepravy (NCKPD OS).
- ☐ Realizace přepravy (MV, MO, smluvní dodavatelé).
- ☐ Předání faktur za přepravu, kontrola a proplacení, refundace vynaložených prostředků (MV, MO, MZV).

Rozhodnutí o poskytnutí pomoci

V rozhodnutí o zabezpečení přepravy je nutné stanovit její předpokládaný rozsah, lhůty realizace, způsob přepravy. Upřesnit, zda přepravu organizovat jako:

- ☐ vojenskou (vyžaduje ochranu - střežení)
- ☐ nevojenskou.

Žádost MV (orgánů MV) o zabezpečení (projednání) přepravy

Rezorty, které se budou podílet na pomoci zváží své vlastní možnosti zabezpečení (případně projednání) přepravy a stanoví rozsah požadavku, který bude postoupen k zabezpečení NCKPD OS. To nevylučuje, aby např. přeprava osob a prostředků byla provedena vlastními prostředky, zejména při poskytování pomoci podle dvoustranných dohod, které jsou sjednány se Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Německem, Rakouskem.

Projednání a zabezpečení přepravy

K zabezpečení přepravy postupuje NCKPD OS takto:

- ☐ vybere dopravce
- ☐ upřesní přepravní podmínky (pasové a celní odbavení, notifikace přeprav jež ji vyžadují, apod.)
- ☐ zpracuje plán přepravy (přesunu)
- ☐ uzavře nezbytné dohody s dopravci
- ☐ zpracuje a odešle pro MV dokument Vyrozumění o přepravě (přesunu).

Vyrozumění objednatele (MV) o způsobu zabezpečení přepravy a o podmínkách přepravy

Upřesnění podmínek nakládky, vykládky, průběhu přepravy a zvláštních podmínek pro přepravu.

Realizace přepravy

Nakládku, předání k přepravě, přepravu, vyložení a předání zásilky (přepravy) příjemci realizuje odesílatel v součinnosti s NCKPD OS

Kontrolu, finanční uzavření přepravy a refundace zabezpečuje pro přepravce objednatel (plátce) ve spolupráci s NCKPD OS.

Pro kalkulaci nákladů spojených s vysláním speciálních dopravních prostředků, těžkých ženíjních strojů a speciální techniky jsou k dispozici tabulky s jejich základními technickými údaji. Při znalosti druhu a počtu nasazované techniky lze z těchto údajů přesně stanovit počty obsluh. Za pomoci kalkulačního listu lze následně stanovit předběžné náklady spojené s přesunem techniky na místo MU v zahraničí a s jejím provozem.

Seznam použité literatury a jiných pramenů:

Nařízení vlády ze dne 27. 11. 2000 č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, In. Sbírka zákonů, ročník 2000, částka 132.

Návrh systému plánování a zabezpečování přepravy občanů, jednotek a prostředků do postižených zemí v rámci mírových a záchranných operací a humanitární pomoci, 19 s., MDS, Praha 2001.

Novák R.: Mezinárodní přeprava a zasilatelství I, ISBN 80-7079-871-8, 105 s., VŠE, Praha 1996.

Prozatímní metodika činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy (pro krajské úřady, okresní úřady a určené obce), 38 s., SSHR, Praha 2001.

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, In. Sbírka zákonů, ročník 1999, částka 76.

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru a o změně některých zákonů, In. Sbírka zákonů ročník 2000, částka 73.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, In. Sbírka zákonů ročník 2000, částka 73.

Zákon č. 361/2000 Sb., o silniční dopravě, úplné znění zákona č. 111/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, In. Sbírka zákonů ročník 2000, částka 1.

Zákon č. 1/2001 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, In. Sbírka zákonů ročník 2000, částka 98.

Zákon č. 35/2001 Sb., o drahách, úplné znění zákona č. 266/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, In. Sbírka zákonů ročník 2001, částka 12.

Zákon č. 67/2001 Sb., úplné znění zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, In. Sbírka zákonů ročník 2001, částka 25.

Zákon č. 122/2001 Sb., úplné znění zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, In. Sbírka zákonů ročník 2001, částka 49.

Vědecká knihovna MO ČR

Vědecká knihovna je databázově orientovaným informačním centrem pro oblast vědeckých a technických informací v rezortu MO ČR. Svou činnost provádí ve prospěch uživatelů z rezortu obrany, s přednostním zaměřením na vědeckoinformační zabezpečení hlavních funkcí a složek MO ČR a GŠ AČR a parlamentních a státních složek.

Výpůjční doba:

pondělí:	8 – 12	13 – 16 hod.,
úterý:	8 – 12 hod.,	
středa:	8 – 12	13 – 16 hod.,
čtvrtek:	8 – 12	13 – 16 hod.,
pátek:	8 – 12 hod.	

Rešerše jako vyhledávání bibliografických a dokumentačních záznamů na zadané téma se zpracovávají na základě telefonického požadavku nebo osobní návštěvy.

(02)-20-215 915, fax:(02)-20-215 917 (Federerová).

Telefon: (02)-20-215 546, (02)-20-215 544, fax: (02)-20-215 917

Adresa: Praha 6-Dejvice, Rooseveltova 23, PSČ 160 76